

van így. De irtózatosan gyötör az a tudat, hogy valamikor másképp is volt, valamikor még nem okozott gondot a mindennapi kenyér beszerzése, mert mindenki dolgozhatott, aki akart. És most?.. most még száraz kenyérért és kemény fekhelyért is emberlelti harcot kell vívni: nincs kilátás, hogy valaha is másképp legyen. És azt mond-

ják, hogy ez élet? Eh, fenét. nem élet ez, még csak nem is hasonlít rá! Valami átmeneti állapot élet és halál között, de rosszabb az életnél és elviselhetetlenebb a halálnál. Az úgynevezett élet a világ legnagyobb tragédiája, mely sohasem végződik happy-ennel.

Kolozsy Tibor

Illés Sándor:

Halott mesék

Minden rapszódikus fiatal léleknek vannak kétségbeesett vajúdásai. A nyugtalan lelkek egész élete metamorfózisok sorozatából áll, melyek csaknem időjárás szerint változtatják egymást; csak az elfáradás az, amely az átalakulásoknál megnyugvásnak, elcsendesedésnek tűnik: később azonban újabb lelki megrázkódtatás ismét fölkorlácsolja az érzéseket. Mint a zivatar, mely az elemi átalakulások zúrzavaros perceiben orkánná nő, tép, szaggat és mindent lerombol, — majd hirtelen ereje szakadtan megtörik s széthull az elemek dühe.

Az életet erősen és tudatosan élő fiatal lélek szellemi fejlődésénél az élet különböző szakaszaiban hasonló átalakulásokon megy át.

Talán mondhatjuk ilyen változásokon ment át Illés Sándor húszéves költő lelki élete. A „Csillaghullás” című verseskötetében az érettlenség, a kielégítetlen vágyak, csalódások és kegyetlen visszahatások káosza tombolt fejevesztetten ifjú lelkében. Elvesztette lába alól a talajt, sírt, könyörgött, majd önkívületében szidta a keresztet, a Krisztust. A „Halott mesék”-ben elült a kétség, elfáradt és elcsendesedett a lelke. Megbékélt Istennel. Rapszódikus csapkodása még itt-ott érezhető, de kialakulóban van benne az életerős és megállapodott ifjú, akinek hangja a háború utáni meggyötört ifjú lelkek dalát hozza.

Illés Sándor tehetsége kétségtelen, szavainak ereje fejlődik, izmosodik és kifejezőképessége is kialakulóban van.

Régi betegsége Illés Sándornak sajnos még mindig érezhető. Termékenysége, meglátásainak és kifejezőképességének értékét erősen lerontja a sok helyen szinte kirívó Ady-hatás.

„Húszévem kincse”-nek eredeti témáját nem tudja elszakítani Adytól. „Hogy egy kicsit tovább éljek” című versben szintén Ady soraival találkozunk. Ugyancsak ez érezhető ki „Sápadtan kevélyen” című verséből.

Bácskáról írt verseiben van Illés Sándor igazi ereje és eredetisége. Parasztjai, a buzatáblás, szöketiszás, akácfavirágos rónaságai százszázalékosan adják vissza a Szenteleky által sokat emlegetett „couleur locale” színt. Opus I, II, „Aratás után”, „Rapszódia”, „Valaki ellopta a régi kedvet” verseiben találjuk az igazi Bácskát és földhözragadt „mulató”, „temető parasztjait, — akiknek arcukon haldoklik a bánat”.

„Az élet tele van kinnal és vérrel” — a víg percek mögött mindég ott rejtőzik a halál. Az ősi „derüre-ború” ragadja meg az olvasót a versek olvasásakor, melyekben a dal sirva-vígan emelkedik az ég felé, de a nyomor és a gyász visszhangtalan káromkodássá torzítja a poros, sáros bácskai rögök felett.

Illés Sándor a „Halott mesék”ben komoly tájakat és sorsokat énekelt meg; egyet azonban nagyon várunk

tőle: hogy Ady költészetének szuggesztív hatása alól minél hamarabb szabaduljon.
L. E.

A koporsótól a tulipántos ládáig

Már a legrégebb időben volt a magyaroknak egy láda formájú bútordarabjuk, melyben őrizték ékszereiket és más féltettebb holmiukat. Ez a láda a tárgyi néprajz kutatók szerint lapos hosszúkas bútordarab volt, melyet könnyen lehetett ló vagy más ígás állat hátára erősíteni. Nem tudjuk teljes bizonyossággal, hogy hogyan nevezték őseink ezt a bútordarabot, de a legtöbb valószínűség amellett szól, hogy *koporsó*-nak. A *koporsó* szót őseink a bolgár-török néptől tanulták el és átvétele idejében *kopurčag*-nak hangozhatott. (v. ö. Gombocz, Bulgarisch-Türkische Lëhnwörter) Úgy a bolgár-török, mint több más török nyelvben e szónak a 'sarg' jelentésén kívül még 'schachtel, büchse, kasten' jelentése is volt. Ennek alapján feltehetjük, hogy a magyar koporsó szó is jelenthetett 1. „ládát”, 2. „koporsót”. Mikor azonban a magyarság megismerkedett egy másik láda fajtával, amelyet csakis *ládának* használtak, elavult a koporsó szónak a láda jelentése és a ládául való használata. Ettől kezdve a koporsót csak halottak elföldelésére használhatták. A kérdés csak az, vajon melyik volt az a szó, mely kiszorította a koporsó láda jelentését nyelvünkben. Sebestyén Károly, akitől e sorok adatait veszem, azt tartja, hogy ez a szó a *székreny* volt. Szerinte a *székreny* szavunk az ófelnémet *scrini*-ből származik, ez viszont latin eredetű *scrinium*. Ne téveszsen meg senkit, hogy a *székreny* mai jelentése „kasten”, mert egészen a XVIII. századig csak „láda” volt a jelentése. A templomok sekrestyéiben ismerhette meg a magyarság ezt a *székreny* nevű ládát, mert az egész középkoron át ilyen kőszarkofágokra emlékeztető keményfából készült ládákban tartották európaszerte

a templomi szereket és ruhákat. Ezt a ládafajtát ma már a legtöbb helyen *szuszék* v. *szuszik* vagy *szuszok*-nak nevezik, de a Dunántúl nevezik *szókrönynek* is. Mikor terjedni kezdett az a magas, keskeny egy- vagy kétajtós bútor, melyet ma általánosan *szekrénynek* nevezünk, kiszorult a *szuszék* a szobából és a legtöbb helyen lisztet és gabonát tartottak benne. A *szuszék* szó szláv eredetű.

A teljesség kedvéért megemlítem az *almárium* vagy *almáriom*-ot is. A legtöbbben azt hiszik, hogy az alma szó származéka, mivel a sok mindenféle enni- való között legtöbbször almát is tartanak benne vagy legalább a tetején. Pedig ez a bútorunk a régi római kor egy ittfeljtett emléke. Fegyvertartó *szekrény* volt és *armarium*-nak nevezték. A nyelvtörténet későbbi folyamán az első *r* hang a második *r* hasonlatosító hatása folytán változott *l-re*, tehát az *armarium*-ból lett *almáriom*. (Olyan hangváltozás ez, mint *türpiros*-ból *tulipiros* vagy német *vierer*-ből *filer* és ebből *fillér*). Sajnos az *almáriom* szó kezd kiveszni nyelvünkben (sokan már nem is tudják, hogy mit jelent) és mindinkább terjed a csunya, de divatos *kredenc* elnevezés. Ugyancsak nyugatról érkezett hozzánk az a bútordarab, mely leginkább terjedt el a magyarság között: a *láda*. Eredetére nézve az ófelnémet *lada* szónak felel meg. Kezdetben áruszállító eszköz volt (v. ö. német *laden*, *beladan* igékkel). Később úgy a polgári, mint a paraszti háztartásokban igen elterjedt bútor, melyet különböző változatokban ülő, sőt fekvő bútorok is használtak.

Körülbelül egy időben a ládával vált általánosan ismertté a magyarság körében a tulipán is. De alighogy megismerték, annyira megszerették ezt a csodá-